

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Університет Ауреля Влайку (Румунія)
Центральна бібліотека Болгарської академії наук (Болгарія)
Коледж Санта-Фе (США)
Державний університет Сан-Паулу (Бразилія)
Університет Метрополітен Лондон (Великобританія)
Західноукраїнський національний університет (Тернопіль)
Державний архів Полтавської області
Центральна бібліотека Полтавської міської територіальної громади

Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи

**МАТЕРІАЛИ
VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

23 листопада 2023 року

Полтава

3. Стегалюк А.В., Шкарбуль О.В. Використання засобів мультимедіа для підвищення читацької активності студентів. *Таврійський вісник освіти*. 2014. №1(45). Ч. I. С. 83–89.

4. Читацька активність студентів технічного ВНЗ. URL: <https://crust.ust.edu.ua/server/api/core/bitstreams/20faec8f-f052-4c88-8236-76968697f0fd/content> (дата звернення: 02.11.2023).

Вікторія Ворона, Юлія Кондратенко

Наук. керівник – к. філол. н., доцент Чередник Л. А.

м. Полтава

ЕВОЛЮЦІЯ БІБЛІОТЕК: ВІД ЗАМКНЕНОГО ПРОСТОРУ ДО СУЧАСНОЇ ВІДКРИТОСТІ

У сучасному світі бібліотеки переживають глибокі зміни. Вони все більше перетворюються на інноваційні простори, які пропонують громадськості широкий спектр послуг і можливостей. Основна тенденція трансформації бібліотек – перетворення сховищ книг у динамічні та сучасні центри, де провідне місце займає простір для творчості та інтерактивності. Завдяки чому створюються нові можливості для спілкування, навчання та розвитку.

Метою нашої статті є проаналізувати ці процеси на конкретному прикладі міської бібліотеки.

Відомо, що сучасна бібліотечна справа зосереджена на цифрових технологіях, доступності для всіх, культурній інтеграції, взаємодії з громадськістю та розвитку читацької культури.

Розглядаючи Стратегію розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» можемо дослідити поняття бібліотеки як основи культурної, наукової, освітньої, інформаційної інфраструктури держави. Стратегія опирається на зміни в бібліотечній галузі, які спостерігаються впродовж

останніх років, що дає змогу відходити від класичних стандартів і створювати абсолютно інші умови для її розвитку: реформування мережі бібліотек, впровадження новітніх інформаційних технологій, трансформація структури організації та використання бібліотечних ресурсів [1].

Трансформація бібліотек, насамперед, зумовила певні зміни їхнього простору, структури, інтер'єру та дизайну. Концепція просторової моделі сприяє оптимальній реалізації як сутнісних, так і похідних функцій сучасної бібліотеки. Сьогодні в Україні й Європі досить популярним є проєкт чотирьохпросторової моделі публічної бібліотеки [2, с. 42], тобто данська модель.

Ця модель відома своєю сфокусованістю на рівноправному доступі до освіти та культурних ресурсів для всіх верств суспільства. Ця модель спирається на принципи демократії, громадянської участі та доступності.

Данська модель чотирьох просторів – це концепція розвитку сучасних бібліотек. Ця модель визначає основні зони, які мають бути присутніми в сучасних бібліотеках для забезпечення широкого спектру функцій та послуг. Відповідно до неї, чотири простори містять: простір навчання, простір натхнення, простори зустрічей та подій.

Українською бібліотечною асоціацією у червні 2020 року було розроблено спеціально адаптований експертами проєкт «Чотири простори бібліотеки: інноваційна модель діяльності» для впровадження в публічних бібліотеках України, який здобув перемогу в грантовій програмі Українського культурного фонду.

Українські бібліотеки в різних регіонах держави активно адаптуються до сучасних вимог, розвиваючи нові формати послуг та створюючи інноваційні програми для своїх користувачів.

У Полтаві концепцію чотирьох просторів успішно зреалізовано у Центральній бібліотеці Полтавської міської територіальної громади.

Гнучка та динамічна структура, зонування бібліотечного простору, використання інформаційно-комунікативних технологій, надають широкий спектр послуг і приваблюють людей різного віку. Прикметно, що кожному з відвідувачів працівники закладу знаходять заняття за інтересами.

Основними елементами, які забезпечують успішне функціонування «простору навчання» в бібліотеці, є:

- актуальні колекції інформаційних ресурсів (багатогранна колекція книг, навчальних посібників та електронних ресурсів);

- зручне віртуальне освітнє середовище бібліотеки (комп'ютеризовані робочі місцями для відвідувачів та інтернет-з'єднання для пошуку інформації та самонавчання);

- спеціально обладнаний фізичний простір у приміщенні бібліотеки (наявність зручних меблів, диванів, стінки-соти);

- освітні заходи й місця для самостійних занять (обладнані простори для творчого розвитку, де можна займатися малюванням, рукоділлям і коворкінгові зони для творчої співпраці та обміну ідеями). Для охочих удосконалити знання з української мови цього року було організовано два цикли групових занять: «Мова єднає Україну» та «Мова має значення».

«Простір натхнення» яскраво представляє бібліотечні ресурси, дає користувачам можливість отримати нові знання або отримати досвід через творчість та історії з літератури, кіно, музики, розваг та ігор, а також участь у різних творчих зустрічах, заходах та майстер-класах.

Завдяки тісній співпраці з Міжнародною організацією з міграції іграва скарбничка центральної бібліотеки збільшилася на 12 сучасних настільних ігор для цікавого та корисного дозвілля. Працівники організують літературні зустрічі, поетично-музичні вечори, творчі майстер-класи.

«Простір зустрічей» – місце для проведення вільного часу та відпочинку з друзями, а також місця для пасивного проведення дозвілля. Умовно його поділяють на місця для громадських активностей

(організованих зустрічей), місця для проведення вільного часу та відпочинку з друзями, місця для пасивної спільноти [3]. Кожна з цих моделей має своє призначення, функціональну особливість та вимагає специфічних ресурсів і обладнання.

«Простір подій» – місце, де відбуваються зустрічі з артистами, публічними людьми, виступи творчих колективів та виставки робіт місцевих художників, майстрів народної творчості, засідання представників громадських об'єднань, виставки, квести, конференції, презентації. Так, у бібліотеці відбулися виставки авторських ляльок Тамари Пилипенко «Україно! Пісне моя!», світлин «Полтава. Осінне різнобарв'я» полтавця Володимира Короткова, творча зустріч з українською письменницею та художницею – Яриною Каторж, презентація книги відомого українського мистецтвознавця, бібліографа, музейника, Віталія Ханка «Плин мистецького життя» тощо.

Зауважимо, що змінюється не тільки бібліотека як середовище комунікації, а й безпосередні учасники – співробітники й користувачі: сьогодення вимагає освічених, завжди готових допомогти бібліотекарів, а споживачі вже не згодні приходити в холодну, неопалювану, непривабливу бібліотеку із застарілим обладнанням. Люди потребують комфортних умов, сучасної ресурсної бази, нових послуг, прогресивних технологій [4, с. 239]. У Центральній бібліотеці Полтавської міської територіальної громади співробітники намагаються йти в ногу з часом і не залишатися осторонь всього, що відбувається в сучасному світі. Тут працюють ініціативні, компетентні люди, які регулярно навчаються, впроваджують цифрові технології, організовують різноманітні заходи, які сприяють розвитку громадськості та популяризації бібліотеки загалом.

Отже, сучасні бібліотеки, впроваджуючи новітні технології, створюють гнучкі простори для колаборації, виступають як центри культури та освіти, що відповідають на виклики сучасного суспільства.

Вони не лише зберігають знання, але й сприяють його створенню та поширенню, створюючи динамічне середовище для розвитку. Ініціативи в сфері медіа, розвитку навичок, культурної програми – це лише декілька аспектів, які вказують на важливість цих інноваційних центрів.

Модель «4 простори» відображає тенденцію трансформації сучасних бібліотек у більш інноваційні та багатофункціональні простори. Ця модель акцентує на створенні не лише простору для зберігання книг, але й активного, динамічного середовища для спілкування, навчання, творчості та інтерактивності. Загалом ідея «4 просторів» відображає сучасний підхід до бібліотек, де акцент зміщується від традиційного концепту сховища книг до створення центрів, де простір для культури, навчання та інновацій стає центральним.

У Центральній бібліотеці Полтавської міської територіальної громади, котра стала першопрохідником, новатором із упровадження моделі «4 простори», проводяться різні заходи та програми, які відповідають їй. Заклад створює простір для різноманітних інноваційних заходів, має комфортне приміщення для роботи та навчання, організовує лекції, майстер-класи, культурні заходи та сприяє розвитку навичок через використання новітніх технологій.

Джерела та література

1. Гранчак Т. Концептуальна модель гнучкої бібліотеки. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2020. Вип. 6. С.10–23.
2. Кузьменко О. І., Загуменна В. В. Трансформація та розширення функцій бібліотек у сучасному цифровому просторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 3. С.38–44.
3. Стратегія розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України».

URL: <https://ula.org.ua/resursy/dokumenty-uba/3181-stratehiia-rozvytku-bibliotechnoi-spravy-v-ukraini-do-2025-roku-yakisni-zminy-bibliotek>

4. Чередник Л., Сидоренко В. Сучасна бібліотека як вільний простір: історія трансформації. *Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи*. матеріали VI міжнародної наук.-практ. конф., 25 лист. 2021 р. Полтава : НУПП, 2021. С. 237–241.

5. Чотири простори бібліотеки: модель діяльності: практич. посіб. / автори-укладачі: О. Бояринова, О. Бруй, Л. Лугова, Я. Сошинська, І.Шевченко; *Українська бібліотечна асоціація*. Київ : ВГО Українська бібліотечна асоціація, 2020. 104 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/>(дата звернення: 11.11.2023)